

Tyrvään Manta (1853-1922) – aikansa kuuluisin kansanparantaja

Tutustukaa yhdessä tyrvääläisen kansanparantajan elämään. Aiheeseen liittyvät tehtävät johdattelevat 1800- ja 1900-lukujen vaihteeseen, jolloin tiedonvälitys tapahtui kirjeiden kautta.

Mantaa kutsuttiin kansanlääkäriksi, rohdostelijaksi, herbalistiksi, rohtojen sekoittelijaksi ja sotkutohtoriksi. Mantan isä Timoteus oli luonnonparantaja ja Manta jatkoi tämän työtä ollessaan 25-vuotias.

1800-luvun lopulla Manta joutui syytteeseen puoskaroinnista kahteen otteeseen: vuonna 1888 hän joutui maksamaan sakkoja 96 markkaa. Hän ei saanut kuitenkaan varoitusta, sillä oli niin pätevä. Oppinsa Tyrvään Manta sai Lönnrotin Suomalaisen talonpojan kotilääkäri - kirjasta. Mantan hoiti potilaitansa vastaanotolla, kirjeparantamisella, kotikäynneillä tai sairaskodissa.

Manta käytti lääkkeissään seuraavia aineita:

KASVEJA: Pellava-, kataja-, manteli- ja risiiniöljy, terva, anis, aloe, sinappijauho, neilikka, koivu, lakritsi, kiinapuu, sarasparilla, kamomilla, kalmojuuri ja kaura.

ELÄINKUNNAN TUOTTEITA: voi, kerma, kalanmaksaöljy, kananmuna sekä lanoliini.

KIVIKUNNAN TUOTTEITA: suolat, sinkkisalva, kalkkivesi, rautaliuos, lyijy ja noki.

LÄÄKEAINEITA: katajaöljy, alkoholiin tehdyt sekoitukset (essentia vitae ja kamferi), blyvesi, glyseriini, seratsalva, Karlsbadin vesi, kalkkivesi, lihansuolavesi, helvetin tulinen liekki, sinkkisalva, mirhami, pukkenholtztee ja boorivesi.

Esimerkkejä Mantan hoitokeinoista:

- Essentia vitae (Elämän eliksiiri) oli apteekin yleislääke, joka oli paljon käytössä: ihottumat, luustotaudit, ruuansulatustaudit, silmä- ja korvasairaudet, keuhkotauti. Lääke sisältää mirhamia, tislattua vettä, ammoniumkloridia, kaliumkarbonaattia, hiiltä sekä spriiitä.
- Hoffmanin tipat lääkkeeksi kouristuksiin, hysteriaan, pyörtyilyyn.
- Helvetin tulinen liekki: kamferispriiitä ja Mantan oma salainen ainesosa
- Mansikkarohto: Manta teki punaista salvaa homeutetuista mansikoista, limasta, joka muodostui mansikan ja homeen välille, silmä- ja ihotulehduksiin.
- Sarsaparillatee yleislääkkeenä.

Esimerkki Mantan reseptistä:

Tutustukaa Mantan tarinaan tarkemmin

Mantan matkassa -blogissa:

<https://mantanmatkassablog.wordpress.com>

TEHTÄVÄ 1. Keksitään omia tauteja ja lääkkeitä

Tässä pari vanhan ajan lääkkeen käyttöohjetta:

"Blyvetellä pumpulin kanssa kastetaan koko jalka. Levitetään Baselikalvaa puulastalla haavan päälle. Sitten pumpulia ympäri jalan. Pitkällä siteellä vyötetään ympäri jalan, että tukot tulevat tiukalle. Kerran päivässä on puhdistettava jalka."

"Nautitaan 2 tai 3 tippaa sokerissa joka kolmas aamu. Linnunsulalla voidellaan selkä ja rinta kerran viikossa. Jos tauti tulee taajemmaksi voidellaan ohimot, korvien takaa ja nenän päältä. Jos pää on kipeä, tiputetaan päälle muutama tippa."

A. Keksi kammottava ja mielikuvituksellinen tauti, johon Tyrvään Mantalta voisi hakea apua.

Tässä virikkeeksi muutamia oikeiden tautien nimiä:

Haava	Hermotauti	Ihottuma	Hampaankolotus
Kaatumatauti	Katkennut luu	Luumätä	Karvojen liikakasvu
Mustaruusu	Nivelreuma	Riisitauti	Savipuoli
Sokeritauti	Syöpä	Tuberkuloosi	Vatsatauti
Nenäverenvuoto	Punainen nenä		

Taudin nimi: _____

B. Kirjoita taudin kuvaus: Mitä tapahtui ennen kuin tauti alkoi vaivata? Minkälaisia oireita siihen kuuluu?

Taudin oireet: _____

SASTAMALAN SEUDUN MUSEO

B. Keksi lääke, joka tepsii tähän vaivaan: Kirjoita käyttöohjeet. Suunnittele lääkkeen etiketti alle tai erilliselle paperille.

Lääkkeen nimi: _____

Etiketti:

Käyttöohjeet: _____

TEHTÄVÄ 2. Laadi mielikuvitusresepti

Mistä ainesosista, tekemisistä, äänistä ja sanoista oma lääkkeesi koostuu? Miten se valmistetaan?

hyppysellinen _____

riipaus _____

aimo annos _____

ruokalusikallinen _____

kupillinen _____

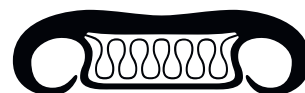
5 litraa _____

mausteeksi _____

koristele _____

Valmistusohjeet: _____

Taudit, joihin lääke tepsii: _____

SASTAMALAN SEUDUN MUSEO

TEHTÄVÄ 3. Kirjoita kirje kansanparantajalle vanhanajan tyyliin

Kirjettä laatiessasi kiinnitä huomiota näihin:

- paikka
- päiväys
- aloitus- ja lopetustervehdys

Esimerkkejä Mantalle tulleista kirjeistä

Paikkakunta ja päiväys:

- Kangasalla 26 p. Helmik.
- Riihimäeltä 2 pv. helmikuuta v. 1914
- Järvenpään asemalla 24 p toukok. 1900
- Peräseinäjoelta 23.1.1900

Puhuttelu:

- Hyvä Prouva
- Rouva Jokinen
- Amanda Jokiselle
- Arvoisa Manda Jokinen!
- K. Rouva Jokinen. Tyrvää

Kirjeen varsinainen sisältö, esimerkkejä:

Pyydän kysyä, josko luulisitte voivanne parantaa sellaisen kasvin, joka on ollut syntymästä saakka ja on juuri silmän yläpuolella. Jos niin on että voitte sen parantaa, niin tulenkin luoksenne ensitilassa. Muuten on minun mentävä Helsinkiin se leikkauttamaan.

Olen kuullut, että te voitte parantaa sairaita. Kysyn ystävällisesti, voitteko parantaa tuberkuloossisia sairaita? Olen pitänyt tätä tautia neljättä vuotta, eikä tohtoritkaan ole saaneet sitä terveeksi, ne sanovat sen olevan tuberkuloosin, joka on tullut loukkauksen kautta.

Kuulkaa nyt te Rouva Jokinen, jos teitin järkenne riittää jos te suinki voisitte käsittää että millä se paranis, niin se olis teille suuri kunnia, sanomalehtessä ilmottasin viisauttanne ja en minä ole varaton. Kyllä vaivanne palkitseisin, se oli joku tamperelainen kulkukauppuri kun kertoi minulle teitistä ja antoi osotteenne. Sehän olis ihmeitten ihme jos kauttanne saisin avun, kun ne on Helsinkin lääkärit sanonna parantumattomaksi tautini.

Nyt saatte tuntemattomalta kirjeen. Kuulkaa, asia on kallis olen seppämestari ja minua on vaivannu jo liki pari vuotta ihossa hirmuisen kova syhytys, että raappia täytyy joka minuutti. Syyhytys ei anna rauhaa ei yöllä ei päivällä.

Lopetus

- Hyvästi nyt ja terveisiä paljon teille kaikille
- Hyvästi nyt ja hyvää voimista
- Pyydän että vastaatte heti tämän saatuanne.
- Pyydän saada vastuksen tähän niin pian, kuin mahdollista.
- Pyydän anteeksi näistä pitkistä ja yksinkertaisista kysymyksistä ja toivotan onnellista uutta vuotta.

Allekirjoitus

- Kunnioittaen (tähän nimesi)
- Kunnioituksella, (tähän nimesi)

